

Ομιλία του Πατριάρχη Μόσχας και Πασών των Ρωσσιών Κυρίλλου κατά την επίσημη εκδήλωση με αφορμή την δεκαετή επέτειο της Τοπικής Κληρικολαϊκής Συνόδου και της ενθρονίσεως του Πατριάρχη το έτος 2009

Στις 31 Ιανουαρίου 2019 στη Μεγάλη Αίθουσα του Κρατικού Μεγάρου του Κρεμλίνου πραγματοποιήθηκε επίσημη εκδήλωση με αφορμή τη δεκαετή επέτειο της Τοπικής Κληρικολαϊκής Συνόδου της Ορθοδόξου Εκκλησίας της Ρωσίας και της ενθρονίσεως του Πατριάρχη Κυρίλλου. Ο Αγιώτατος Πατριάρχης Μόσχας και Πασών των Ρωσσιών Κύριλλος απηύθυνε ομιλία στους παρόντες ως κάτωθι:

Πολυσέβαστε Βλαδίμηρε Βλαδιμήροβιτς, Πρόεδρε της Ρωσικής Ομοποσονδίας, Πολυσέβαστε Ίγκορ Νικολάεβιτς, Πρόεδρε της Δημοκρατίας της Μολδαβίας, Αγιώτατε και Μακαριώτατοι, Σεβασμιώτατοι και Θεοφιλέστατοι, σεβαστοί πατέρες, αγαπητοί αδελφοί και αδελφές,

Διερχόμενοι το συμβολικό χρονικό σταθμό της δεκαετούς επετείου της Τοπικής Κληρικολαϊκής Συνόδου του 2009, εστίασαμε το βλέμμα μας στην πορεία, την οποία διανύσαμε, και ενημερωθήκαμε για τα αποτελέσματα της δεκαετίας, τα οποία μόλις μάς παραδόθηκαν για την σχετική παρουσίαση, που προβλήθηκε σε οπτικό-ακουστικό υλικό. Και ο πρώτος μου λόγος, με τον οποίο θα ήθελα να ξεκινήσω την ομιλία μου, είναι η ευχαριστία στο έν Τριάδι Θεό για όσα έζησε όλα αυτά τα χρόνια η Εκκλησία μας. Ιδιαίτερως αγαπητές σε μένα είναι οι μεταρρυθμίσεις στην οργάνωση της λειτουργίας τω ενοριών, η ανάδειξη νέων μορφών εκκλησιαστικής διακονίας με συμμετοχή τόσο του κλήρου, όσο και των λαϊκών: ιεραποστολική-μορφωτική, θρησκευτική-εκπαιδευτική, κοινωνική και εκείνη των νέων. Και τούτο δεν γίνεται μόνο στην πρωτεύουσα και τις μεγαλουπόλεις, αλλά και στην επαρχία, όπου με την ανάδειξη των 150 νέων εκκλησιαστικών επαρχιών – σήμερα υπάρχουν 309 εκκλησιαστικές επαρχίες συνολικά – σε πολλά μέρη ενισχύθηκε ο ενοριακός βίος, αναδείχθηκαν δραστήριοι κληρικοί, νεανικό δυναμικό, και κάτι το οποίο είναι πολύ σημαντικό, συστάθηκαν 9 386 νέες ενορίες για να αποτελέσουν συνολικά 38 649.

Ευχαριστώ όσους δραστηριοποιήθηκαν και προσέφεραν στην εύρυθμη οργάνωση της εκκλησιαστικής ζωής όλα αυτά τα χρόνια.

Η Ρωσική Ορθόδοξη Εκκλησία περιλαμβάνει πολλές χώρες, στην πλειοψηφία των οποίων έχουμε αγαθές σχέσεις με κρατικές αρχές. Ιδιαίτερη μου ευγνωμοσύνη οφείλω στους ηγέτες αυτών των χωρών – τόσο τους παρόντες εδώ σήμερα, όσο και τους απόντες από τη σημερινή συνάντηση – για την εποικοδομητική αλληλεπίδραση, τη συνεργασία, την κατανόηση του ρόλου της Εκκλησίας μέσα στην Πολιτεία και την Κοινωνία.

Έλλειψη μιας τέτοιας κατανόησης σήμερα παρατηρείται ιδιαίτερα, δυστυχώς, στην Ουκρανία.

Εκεί είναι, όπου ερχόμαστε σήμερα αντιμέτωποι με μια από τις πλέον περίπλοκες φάσεις στη μακραίωνη πορεία της Ορθοδόξου Εκκλησίας.

Η συνεχής ένταση της πολιτικής καταστάσεως, αρχής γενομένης από το έτος 2014, πίεση η οποία εντείνεται προς την κανονική Ουκρανική Ορθόδοξη Εκκλησία από τις αρχές, το ουκρανικό σχίσμα και τις ακραίες πολιτικές δυνάμεις, και στη συνέχεια η παράνομη εισπήδηση της Κωνσταντινουπόλεως στο χώρο της Ουκρανικής Ορθοδόξου Εκκλησίας, με επιστέγασμα τη χορήγηση του λεγόμενου «αυτοκεφάλου» στο συσταθέν από σχισματικούς ψευδο-εκκλησιαστικό μόρφωμα, η θέσπιση νόμων από την Πολιτεία στο τέλος του 2018 και αρχές του 2019, που εισάγουν διάκριση – όλα αυτά οδήγησαν σε παραβάσεις δικαιωμάτων των πιστών της κανονικής Εκκλησίας, τις καταλήψεις των Ι. Ναών αυτής και την υποδαύλιση του διομολογιακού μίσους. Παρά ταύτα, η Ουκρανική Ορθόδοξη Εκκλησία δίδει ένα εντυπωσιακό παράδειγμα εμμονής στην πίστη και εσωτερικής ενότητας. Πιστεύω ότι συν Θεῷ θα μείνει στην αλήθεια και στο φως ἐν ὄψει ὅλων αὐτῶν των δοκιμασιῶν, ἐνῶ οι επαναστατούντες κατ' αυτής δυνάμεις του σκότους θα διασκορπισθούν «ὡς ἐκλείπει καπνός» (Ψαλ. 67.3).

Ας προσευχηθούμε να αντιμετωπίσει αυτούς τους πειρασμούς η Εκκλησία, ὡπως επικρατοῦσε πάντοτε ἐπὶ των αἰρέσεων και ανωμαλιῶν στο διάβα της ιστορίας, να κοπάσουν οι θυελλώδεις ἄνεμοι και εμεῖς, χωρὶς να ταραχθούμε ἀπὸ τις ἀπειλές, να συνεχίζουμε την οικοδομὴ του θεμελιωθέντος ἐπὶ του ακρογωνιαίου λίθου του Χριστοῦ κτηρίου της Εκκλησίας.

Στον λόγο μου θα ήθελα να ασχοληθῶ με τους στοχασμούς για την κατεύθυνση, προς την οποία πρέπει να προχωρήσουμε. Δεν νομίζω ὅτι οφείλω να μιλήσω σήμερα περί ὅσων ἐγίναν, ἀλλὰ θέλω να σας καταθέσω τις σκέψεις, τους συλλογισμούς, τα ὄνειρα και τις ἐλπίδες μου, οι οποίες γεννιούνται στη καρδιά και στο μυαλό μου.

Κάθε εποχή ἔχει τα ἰδιαίτερα αὐτῆς χαρακτηριστικά. Η Εκκλησία ὡς ζων Σῶμα Χριστοῦ του Σωτήρος, διατηρώντας την ακεραιότητα και την πιστότητά της προς την Κεφαλή, παράλληλα εὐρίσκεται σε συνεχή διαδικασία της επικαιροποιήσεως του Ευαγγελίου, της δημιουργικής συνειδητοποιήσεως του ποιο ακριβῶς μήνυμα κομίζει στο σύγχρονο κόσμο ο Σωτήρας. Κάθε εποχή ἔθεσε δικούς της, ἀγνώστους παλαιότερα, στόχους και η ιστορία δεικνύει πως τους πετύχαινε η Εκκλησία. Μπορούμε να επαναφέρουμε στη μνήμη μας την αντιπαράθεση μεταξύ της πρώτης χριστιανικῆς κοινότητας και της ἰσχυρᾶς παραδόσεως του παιδιαθηκικοῦ νομικοῦ συστήματος ἂν τη συνάντηση του χριστιανισμοῦ με τον πολύμορφο ἐθνικό κόσμο με το φιλοσοφικό και το πολιτιστικό αὐτοῦ ὑπόβαθρο ἂν τη σύγκρουση με τη δοκιμασμένη και ἀμείλικτη μηχανή του Ρωμαϊκοῦ κράτους. Πῶς μπορούσαν και τόλμησαν οι πρώτοι χριστιανοί με πενιχρές αὐτῶν δυνάμεις να ἀναμετρηθῶν με αὐτούς τους κολοσσούς, οι οποίοι μέχρι και σήμερα προσδιορίζουν ἐν πολλοῖς τις ἰδιαιτερότητες της Ευρωπαϊκῆς κουλτούρας και του πολιτισμοῦ; Ξέρουμε ὅτι τελικά ο χριστιανισμός ἀναδείχθηκε ἰσχυρότερος και αὐτός επικράτησε, γινόμενο νέο φύραμα και μεταμορφώνοντας ὅλα αὐτά τα φαινομενικά ἀπαραβίαστα και αὐτοτελή θεμέλια της κοινωνικῆς ζωῆς, του πολιτεύματος, της φιλοσοφικῆς κληρονομιάς, του ἀρχαίου πολιτισμοῦ. Ἀπὸ την ἡμέρα της συστάσεώς της η Εκκλησία διαθέτει ὅλα τα ἀπαραίτητα μέσα για τη σωτηρία του κόσμου, ἐνῶ οι χριστιανοί καλούνται να τα καθιστοῦν γνωστά στον κόσμο, ἀκόμη και ἐάν μας προτρέπουν σήμερα να τηρούμε σιωπή και να ἀδρανούμε. Η Εκκλησία είναι μάρτυρας της αἰωνίου ζωῆς και ὡς φύλακας των λόγων του Θεοῦ ζει με πρόγευση του μέλλοντος. Κεφαλή της Εκκλησίας είναι ο Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ο Θεάνθρωπος, σε Αὐτόν κυρίως εἴμαστε προσανατολισμένοι για να καταλάβουμε ποιος μπορεί και οφείλει να γίνει ο ἄνθρωπος.

Εδῶ και πολύ καιρό εὐρισκόμεθα μπροστά στις σκληρές πολιτιστικές μεταβολές στο σύγχρονο κόσμο, ὅπου επιταχύνεται η ἀπόρριψη των παραδοσιακῶν καθολικῶν αξιῶν. Μεγαλώνει η ρήξη μεταξύ της καλῆς εἰδήσεως του χριστιανισμοῦ και ἐκείνου του ἰδεολογικοῦ παραδείγματος, ἐντὸς

του οποίου κινείται η σύγχρονη ανθρωπότητα. Αναθεωρούνται οι αντιλήψεις περί του Δημιουργού, του κόσμου και του ανθρώπου, των ηθικών αρχών, των σχέσεων μεταξύ των ανθρώπων, της θέσεως της θρησκείας μέσα στην κοινωνία και την ατομική ζωή. Αυτές οι τάσεις είναι κάθε άλλο παρά καινοφανείς. Ακόμη στις αρχές του 20^{ου} αι. ο φιλόσοφος Βασίλειος Ρόζανοφ σημείωσε ότι «*η ύπαρξη άνευ ανωτάτων ιδεών επικρατεί και φαίνεται να επικρατήσει επί του χριστιανισμού, όπως ο χριστιανισμός κάποτε επικράτησε επί του κλασικισμού*» [1]. Με άλλα λόγια, ο αγώνας υπέρ των ψυχών δεν διεξάγεται οπωσδήποτε με αποκάλυπτη επίθεση των δυνάμεων του κακού, αλλά με σταδιακή εξάλειψη της θυσιαστικής αγάπης υπέρ της καταναλωτικής ανέσεως, των μικροσκοπών, της πνευματικής και ψυχικής χαλαρώσεως. Σήμερα καθίσταται ολοφάνερα ότι αυτές οι προβλέψεις του σπουδαίου Ρώσου στοχαστή λαμβάνουν σάρκα και οστά με ταχύτατους ρυθμούς. Αναδειχθήκαμε μάρτυρες της ραγδαίας εξελίξεως τεχνολογιών, των πολιτικών και οικονομικών μεταβολών, της αλλαγής των κοινωνικών παραδειγμάτων, και αυτές οι μεταβολές δεν αποβαίνουν πάντοτε για το καλό της ανθρωπότητας. Θα επιστήσω την προσοχή σε μερικές τις πλέον σημαντικότερες προκλήσεις τις οποίες αντιμετωπίζει η Εκκλησία στο σύγχρονο κόσμο. Η πρώτη πρόκληση είναι η επιθυμία επιβολής περιορισμού στην επίδραση της Εκκλησίας στον άνθρωπο και την κοινωνία. Από την αφετηρία του χριστιανισμού ο εχθρός του ανθρωπίνου γένους επαναστατεί κατά της Εκκλησίας του Χριστού με ποικίλους τρόπους: από τους αποκάλυπτους διωγμούς σε βάρος των χριστιανών μέχρι τις απόπειρες να κηρυχθεί απαρχαιωμένος και ξεπερασμένος ο χριστιανισμός. Η εκκοσμικευμένη κοινωνία του σήμερα είναι υπέρ της κατατάξεως της Εκκλησίας στη θέση του «*λαογραφικού μουσείου*», όπου οι πιστοί διατελούν απλοί φύλακες των παραδόσεων, χωρίς να έχουν σχέση με τη πραγματική ζωή των συγχρόνων τους. Και όμως η Εκκλησία, ως «*στύλος και έδραίωμα τής αληθείας*» (Α΄ Τιμ. 3.15), δεν είναι μόνο φύλακας των υψηλών, διαχρονικών ιδεών. Η Εκκλησία είναι ένας χώρος πνευματικής ανακαινίσεως του ανθρώπου και της κοινωνίας. Το Ευαγγέλιο του Χριστού είναι ο ζωοποιών λόγος, είναι η καλή είδηση, η οποία αποβλέπει στο μέλλον του κάθε ανθρώπου ξεχωριστά και της ανθρωπότητας έν γενεί. Μέσα στην Εκκλησία ο άνθρωπος είναι ικανός να καταστεί πράγματι ελεύθερος. Και δεν πρόκειται για μια ανεύθυνη ελευθερία «*ο, τι θέλω κάνω*», αλλά για μια ελευθερία ενός φίλου του Θεού. Η ελευθερία, η οποία κείται στη βάση της αυθεντικής αγάπης και αυθεντικής δημιουργίας. Ναι, μεν ο λόγος περί Χριστού μέχρι και σήμερα μπορεί να είναι «*σκληρός*» (πρβλ. Ίω. 6.60), δηλαδή με δυσκολία γίνεται αποδεκτός από τον άνθρωπο, ο οποίος έχει βαθιά του ριζωμένη συνήθεια προς τον εγωϊσμό. Αντίθετα, τα δόγματα και τα συστήματα, τα οποία υποστηρίζουν και προωθούν την ανθρώπινη ιδιοτέλεια, προτρέπουν τον άνθρωπο να επιδίδεται σε επιθυμίες και πάθη, δελεάζουν διότι εκμεταλλεύονται την ανθρώπινη επιθυμία για απολαύσεις και ανέσεις. Ακριβώς σε αυτό το καθημερινό και χρηστικό επίπεδο σε περισσότερες περιπτώσεις και γίνεται αυτή η αντιπαράθεση με το χριστιανισμό. Σήμερα η Εκκλησία καλείται σε ιδιαίτερη μαρτυρία του ότι η διαφύλαξη της θρησκευτικής και κυρίως χριστιανικής κοσμοθεωρίας αποτελεί εγγύηση για τη μη αποσύνθεση της προσωπικότητας, εγγύηση της βιωσιμότητας του σύγχρονου πολιτισμού μέσα από την υπέρβαση της εγωιστικής ασυδοσίας και βίας.

Σπουδαία επιμέρους εκδήλωση αυτής της αντιπαράθεσης αποτέλεσε η κρίση του θεσμού της οικογένειας. Στο σύγχρονο πολιτισμό η έννοια της οικογένειας διαλύεται πέρα από κάθε αναγνώριση. Στην κοινωνική συνείδηση εσπάρησαν και φυτρώνουν δυναμικά οι σπόροι των ψευδών ιδεών περί σπουδαιότητας του λεγόμενου «*φυλετικού αυτοπροσδιορισμού*», περί ανάγκης της από νωρίς αναπτύξεως της σεξουαλικότητας των παιδιών, περί ποικιλίας μορφών των ενώσεων γάμου, περί φυσιολογικότητας και κανονικότητας των λεγομένων «*δοκιμαστικών γάμων*», περί κινήσεως της θεληματικής απαιδίας, του λεγόμενου «*childfree*». Αυτοί και πολλοί άλλοι «*ιοί*» καταστρέφουν τις παραδοσιακές οικογενειακές αξίες. Έν τω μεταξύ, αυτές οι δύο λέξεις, δηλαδή οι «*οικογενειακές αξίες*» δεν μιλούν μόνο για μία από τις οδούς επιτεύξεως της αιωνίου ζωής, αλλά και αποτελούν ταυτόχρονα εγγύηση τόσο της προσωπικής ευτυχίας των γονέων και των παιδιών επί της γης, όσο και της μόνιμης βάσεως του κοινωνικού βίου. Αρνούμενος να ακολουθήσει τις θεμελιώδεις χριστιανικές αλήθειες περί ανθρώπου ο πολιτισμός καθίσταται απροσπάτετος

μπροστά στο χάος, ο οποίος αποβαίνει καταστρεπτικός για τις ανθρώπινες κοινωνίες και ζωές.

Μία δεύτερη πρόκληση είναι οι εντεινόμενες προσπάθειες ερμηνείας υπό το ιδεολογικό και όχι αμιγώς επιστημονικό πρίσμα των δεδομένων των επιστημονικών κλάδων, και ιδίως εκείνων όπως η ψυχολογία, η κοινωνιολογία, η νευροφυσιολογία και πολλοί άλλοι. Ο «επιστημονικός αθεϊσμός» της σοβιετικής εποχής αποτελεί πλέον προϊόν του παρελθόντος, αλλά οι ιδεολόγοι του σύγχρονου επιστημονισμού (η πίστη στην παντοδυναμία της επιστήμης και η απολυτοποίηση του ρόλου της στην κουλτούρα) πιστεύουν ότι η επιστήμη είναι σε θέση να λύσει κάθε ανθρώπινο πρόβλημα στο σύγχρονο κόσμο. Μια τέτοια προσέγγιση εξέρχεται ουσιαστικά των ορίων της εφικτής λειτουργίας της επιστήμης στην ανθρώπινη ζωή και αντιπαραβάλλει τεχνητά τη επιστήμη με τη θρησκεία. Τόσο ο ιερέας, όσο ο ψυχολόγος και ο ψυχοθεραπευτής ο καθένας οφείλει να ασχολείται με την υπόθεσή του, ενώ από κοινού να βοηθούν τον άνθρωπο. Η επιτυχία της συνεργασίας τους εξαρτάται μεταξύ άλλων και από τη διάδοση εκείνης της πνευματικής εμπειρίας, την οποία κατέχει η Ορθόδοξη Εκκλησία, αλλά η οποία αγνοείται από αρκετούς. Ένας εξαιρετικός φιλόσοφος Ivan Vasilyevich Kirievsky έγραφε επ'αυτού: *«Εκείνο μόνο επιθυμώ, ώστε εκείνες οι αρχές της ζωής, οι οποίες φυλάσσονται από τη διδασκαλία της αγίας Ορθοδόξου Εκκλησίας, να ποτίζουν τις πεποιθήσεις ανθρώπων μας όλων των βαθμών και τάξεων, ώστε αυτές οι ανώτατες αρχές να επικρατήσουν επί του ευρωπαϊκού διαφωτισμού χωρίς όμως να τον εκτοπίζουν, αλλά αγαλλιάζοντάς τον με την πληρότητά τους, να του προσδίδουν το ανώτατο νόημα και να εξασφαλίσουν την πρόοδο του»*[2]. Φρονώ ότι και σήμερα στην ημερήσια διάταξή μας εντάσσεται ο ίδιος στόχος. Η αντιμετώπισή του θα επιτρέψει και τον εμπλουτισμό της επιστήμης και τη βελτίωση της ζωής των ανθρώπων.

Από τις εκφάνσεις του προβλήματος του επιστημονισμού είναι ο κίνδυνος της απανθρωπίσεως της ανθρωπότητας ως αποτέλεσμα της διαδόσεως των ιδεών της διανθρωπισμού, δηλαδή της «εξόδου των ορίων του ανθρώπινου», της προωθήσεως μιας ποιοτικής βελτιώσεως της φύσεως του ανθρώπου μέσω επιστήμης και τεχνολογιών. Οι διανθρωπιστές επικαλούνται συχνά την επιθυμία να μειώσουν τις ταλαιπωρίες του ανθρώπου, να καταστήσουν τελειότερη τη φυσική του ύπαρξη. Αυτές οι ιδέες καθαυτές δεν είναι κακές. Γνωρίζουμε πλήθος εκπληκτικών επιστημονικών ανακαλύψεων, οι οποίες απέβησαν πραγματικά καλές για την ανθρωπότητα. Επί παραδείγματι, χάριν στις ανακαλύψεις στον τομέα ιατρικής παρελθόν πλέον αποτελούν ορισμένες επιδημίες, οι οποίες την εποχή του Μεσαίωνα υπήρξαν παγκόσμιες συμφορές. Το πρόβλημα του διανθρωπισμού συνίσταται στο περιορισμό του ανθρώπου στη βιολογική, ή μιλώντας αγιοπατερικά, στη σωματική του υπόσταση, για την τελειοποίηση της οποίας οι θιασώτες της νέας διδασκαλίας ανέχονται την παράβαση των ηθικών αρχών και την έξοδο των ορίων του ηθικώς αποδεκτού. Ο διανθρωπισμός υπόσχεται στην ανθρωπότητα τη «ψηφιακή αιωνιότητα», την υπέρβαση των φυσικών περιορισμών, την εκ των πραγμάτων δημιουργία νέου ανθρώπου. Η συνείδηση των συγχρόνων μας μέσω ταινιών και λογοτεχνίας εμποτίζεται τακτικά με ιδέα ότι ο άνθρωπος θέλει «ανασκευή», «ανακαίνιση» ή, χρησιμοποιώντας την ορολογία της βιομηχανίας υπολογιστών, «αναβάθμιση», το λεγόμενο upgrade. Πρόκειται για μια νέα μορφή του αντιχριστιανισμού, η οποία κηρύσσει την ειλικρινή μέριμνα για το καλό του ανθρώπου, ενώ στην πραγματικότητα καταστρέφει τις αυθεντικές αντιλήψεις περί ανθρωπότητας και του ανθρώπου ως εικόνας Θεού.

Είναι πολύ απλή η απάντηση στο ερώτημα σχετικά με τα περαιτέρω καθήκοντα της Εκκλησίας και την αντίδρασή της στις προκλήσεις της σύγχρονης εποχής. Η Εκκλησία θα συνεχίζει να πράττει εκείνο, το οποίο έπραξε πάντοτε, δηλαδή: θα κηρύττει το Ευαγγέλιο της Βασιλείας του Θεού, του έληλυθότος εις τόν κόσμον. Η Εκκλησία διαφυλάττει μέχρι σήμερα αναλλοίωτες τις βασικές αλήθειες περί ανθρώπου, περί ιδιαιτεροτήτων του εσωτερικού του βίου, περί πνευματικών και ψυχικών αυτού προβλημάτων και τρόπων επιλύσεως αυτών. Αυτές τις αλήθειες δεν έχουμε επινοήσει εμείς, αλλά μᾶς αποκαλύφθηκαν από το Θεό Δημιουργό του ανθρώπου, ο οποίος μᾶς κατέστησε κοινωνούς του σχεδίου Του για τον άνθρωπο. Η Εκκλησία με πλήρη ευθύνη μιλά σήμερα,

όπως και μία χιλιετία πριν: ναι, ξέρουμε ποιος οφείλει να γίνει ο άνθρωπος. Και δεν πρόκειται για μαντείες και υποθέσεις, αλλά για μια αξιόπιστη και υπεύθυνη γνώση. Θα παραθέσω μερικές ιδιότητες χαρακτηριστικές της ζωής της Εκκλησίας από αποστολικούς ακόμη χρόνους, τις οποίες χρησιμοποιεί αυτή ως δείκτες πορείας τόσο για τον επιμέρους άνθρωπο, όσο και για την κοινωνία γενικά.

Η πρώτη ιδιότητα – είναι η στάση των χριστιανών έναντι αλλήλων. Ο χριστιανός συγγραφέας του Β΄ αι. Τερτυλλιανός στον «Απολογητικό» του παραθέτει μαρτυρίες των εθνικών για τους χριστιανούς της εποχής τους: *«Κοίταξε, λέγουν [οι εθνικοί] πως αυτοί [δηλαδή οι χριστιανοί] αγαπούν αλλήλους, <...> πόσο πρόθυμοι είναι μέχρι και να πεθάνουν ο ένας για τον άλλο»* [3]. Αυτή η κραυγή εκπλήξεως από τους εθνικούς αποδεικνύει το ποιο ήταν ένα από τα θεμέλια της χριστιανικής αποστολής. Η χριστιανική αγάπη μέχρι σήμερα μπορεί να εκδηλώνεται στην ανιδιοτελή κοινωνική αλληλεγγύη, στην επιδίωξη της κοινωνικής δικαιοσύνης, στην ειλικρινή προσωπική μέριμνα για τους πλησίον, στην υπομονετική άρση των βαρών αλλήλων.

Η δεύτερη ιδιότητα, την οποία έχει έμφυτη η Εκκλησία, χαρακτηρίζει τη στάση της έναντι εκείνων, τα οποία ευρίσκονται πέραν αυτής. Οι χριστιανοί θα μπορούσαν να δηλώνουν νομιμοφροσύνη στην πολιτεία και την κοινωνική τάξη με τα έθιμά του και ακόμη στον πολιτισμό, το ριζωμένο στην ειδωλολατρία με μια σπουδαία επιφύλαξη: αυτή η νομιμοφροσύνη επεκτεινόταν μέχρι το όριο, το οποίο άγγιζε την πιστότητα στην αλήθεια του Χριστού. Κατά τον Άγιο Ιουστίνο τον Φιλόσοφο και Μάρτυρα, ολόκληρο το ανθρώπινο γένος μετέχει του Θείου Λόγου, γι' αυτό ο, τι καλύτερο, το οποίο συμφωνεί με το Λόγο, θα έπρεπε να προσληφθεί και επανεξετασθεί, και όχι να απορριφθεί και να αρνηθεί. *«Ο, τι καλύτερο ειπώθηκε από κάποιον ανήκει σε μας τους χριστιανούς»*, γράφει ο Μάρτυρας στην Απολογία του [4]. Μια ευρεία και μεγαλόψυχη προσέγγιση του κόσμου από χριστιανούς στοχαστές της πρώιμης Εκκλησίας συνέβαλε στο να ενταχθεί στην αρμονική οικοδομή του υπό σύσταση καινοδιαθηκικού πολιτισμού ο, τι καλύτερο υπήρχε στην αρχαία κληρονομιά.

Η τρίτη σπουδαία ιδιότητα της Εκκλησίας είναι η αναφορά στα έσχατα, η οποία κείται στη βάση της χριστιανικής προσεγγίσεως της ιστορίας. Οι χριστιανοί κατά την τέλεση της Ευχαριστίας εις ανάμνησιν του Σωτήρα ζούσαν παράλληλα την εγγύτητα της επικείμενης παρουσίας του Κυρίου Ιησού. Ήταν μια χαρμόσυνη πρόγευση του θριάμβου της Βασιλείας του Θεού και όχι μια φοβισμένη προσδοκία της «συντέλειας του κόσμου». Η ιερουργία του μυστηρίου της Ευχαριστίας, η αρμονικώς συνδυασμένη με τα έργα της αγάπης, αποτελεί την έναρξη μίας νέας Βασιλείας, μίας Βασιλείας ού έκ τοῦ κόσμου τουτου, μίας Βασιλείας, όπου κυβερνά ο Θεός και επικρατούν η αγάπη και η δικαιοσύνη. Σ' όλη την Ιερά Βίβλο είναι διάχυτες οι αναφορές όχι μόνο στους αρχαίους χρόνους, αλλά και στους μελλοντικούς, όταν κατά τον Απόστολο Παύλο, *ὁ Θεὸς θα εἶναι τὰ πάντα ἐν πᾶσιν* (Α΄ Κορ. 15.28). Όλος ο πρώιμος χριστιανισμός ήταν έμπλεος μεγάλης χαράς διότι ο Χριστός είχε ήδη θριαμβεύσει στο θάνατο, στον οποίο ήταν καταδικασμένα τα πλάσματα: η Ανάσταση του Χριστού είχε ήδη γίνει και θα έφθανε κάθε άνθρωπο.

Η εσωτερική, λοιπόν, ενότητα στη φιλαδελφία, η καλοσύνη προς τους έξω και τον περιβάλλοντα κόσμο, χωρίς να κάνουμε συμβιβασμούς ως προς την Ευαγγελική αλήθεια και, τέλος, η χαρμόσυνη αποδοχή της εγγύτητας της αιώνιου Βασιλείας του Χριστού και της κοινής αναστάσεως είναι οι τρεις σημαντικότερες ιδιότητες της Εκκλησίας, με τις οποίες δείχνει την οδό προς τη μεταμόρφωση τόσο της προσωπικής υπάρξεως, όσο και του κοινωνικού βίου σε όλα τα επίπεδα.

Η Εκκλησία λέγει ότι ο σκοπός της ανθρώπινης ζωής συνίσταται στην κοινωνία με το Θεό και την απελευθέρωση από τη δουλεία στην αμαρτία. Ιδού η απάντησή της στον ώς άνω πειρασμό του επιστημονισμού και του διανθρωπισμού. Δεν βλάπτει αυτή καθ' εαυτήν η εξέλιξη των τεχνολογιών. Καίτοι, μπορεί να καταστεί ψευδο-σκοπός, εάν χαθεί η κατανόηση του πνευματικού στοιχείου της

ανθρώπινης ζωής. Η προαναφερθείσα «αναβάθμιση» του ανθρώπου είναι εφικτή, όχι όμως μέσω βιοτεχνολογικών μεταρρυθμίσεων, αλλά μέσω καθάρσεως της καρδιάς και αποκτήσεως των αρετών, κυρίως της αγάπης, η οποία μας καθιστά όμοιους με το Θεό. Η φιλοσοφία του διανθρωπισμού προτείνει στην ανθρωπότητα τη ψηφιακή αιωνιότητα, ενώ ο Κύριος προσέφερε στον άνθρωπο την όντως αιωνιότητα. Σήμερα, ακόμη και στην κοσμική επιστημονική κοινότητα ακούγεται ολοένα και πιο δυνατά το ερώτημα: θα είναι δυνατό να χαρακτηριστεί ως άνθρωπος εκείνος ο καρπός της επιστημονικής και τεχνικής προόδου, τη δημιουργία του οποίου κηρύσσει ο διανθρωπισμός; Τί είναι εκείνο, το οποίο άνθρωπο καθιστά άνθρωπο; Ποια είναι τα αντικειμενικά κριτήρια της «ανθρωπιάς», τα οποία πρέπει να έχει πρωτίστως υπόψη του οποιοσδήποτε, που τολμά να «βελτιώσει» την ανθρώπινη φύση; Εμείς, ως χριστιανοί, έχουμε τη σχετική απάντηση: το μέτρο της ανθρωπιάς είναι ο Χριστός, ο Νέος Αδάμ, ο Οποίος δεν μόνο εκπλήρωσε το αρχικό σχέδιο του Θεού και Πατρός για τον άνθρωπο, αλλά και με το θάνατο και την ανάστασή Του εξαφάνισε το φόβο των βασάνων και του θανάτου, δηλαδή τα κύρια εμπόδια για να απολαύσουμε την πληρότητα της ζωής. Κατά τον Απόστολο Παύλο, «θεμέλιον γὰρ ἄλλον οὐδεὶς δύναται θεῖναι παρὰ τὸν κείμενον, ὃς ἐστὶν Ἰησοῦς Χριστός» (Α΄ Κορ. 3. 11). Ο Θεός μέσω Χριστού απευθύνει και σήμερα ένα απλό μήνυμα στην ανθρωπότητα: η ζωή του ανθρώπου εξαρτάται κυρίως από την ικανότητά του να αγαπά και όχι από την παρουσία ή απουσία των έξυπνων συσκευών υψηλής τεχνολογίας. Ακόμη κι εάν υποθέσουμε ότι η πρόοδος των τεχνολογιών θα είναι σε θέση να επιμηκύνει ουσιαστικά τη διάρκεια ζωής, ποιος μηχανισμός ή ποιο πρόγραμμα θα είναι σε θέση να διδάξουν την τέχνη, την αυτοθυσία, το έλεος, το σεβασμό του άλλου, την εγκάρδια καλοσύνη, την πιστότητα, την ευγνωμοσύνη και τη συμπάθεια; Χωρίς να καλλιεργούνται αυτά τα σπουδαιότατα προσόντα ακόμη και σε περιβάλλον γεμάτο συσκευές τελευταίων τεχνολογιών η ζωή είναι καταδικασμένη να είναι ελλιπής.

Ανταποκρινόμενη στο αναλλοίωτο στο διάβα των δύο χιλιάδων ετών καθήκον της να κηρύττει την Αλήθεια περί Θεού και ανθρώπου η Εκκλησία καλείται ταυτόχρονα να αναζητήσει τις πλέον κατάλληλες μορφές και τα λόγια, προκειμένου να μεταφέρει την Ευαγγελική είδηση στους σύγχρονους σε μια γλώσσα κατανοητή και προσιτή γι' αυτούς. Πρόκειται, βεβαίως, όχι για την απλούστευση της Ορθοδόξου διδασκαλίας υπέρ του λεγόμενου «clip thinking» ή μιας επιπόλαιας παντογνωσίας. Αλλά όσα λέγονται σήμερα εξ ονόματος της Εκκλησίας προς τον έξω κόσμο, πρέπει να ελέγχονται για την επικαιρότητα και τη βιωσιμότητά τους. Δεν μπορεί ο λόγος μας να αποτελείται από κάτι γενικά, όμορφα, αλλά εκ πρακτικής απόψεως μη εφαρμόσιμα λόγια. Αυτός ο λόγος οφείλει να δείχνει στον κόσμο εκείνες τις ιδιότητες του χριστιανού και της χριστιανικής κοινότητας, οι οποίες αναφέρθηκαν πάνω. Η εκφορά αυτού του λόγου είναι κάλεσμα και των ιερέων και των λαϊκών. Ο ιεραπόστολος δεν είναι ένα ειδικό επάγγελμα, αλλά μια ομαλή κατάσταση οποιουδήποτε χριστιανού. Ο ιεραπόστολος είναι εκείνος, ο οποίος κομίζει το Ευαγγέλιο σε όσους δεν γνωρίζουν το Χριστό. Κάθε μέλος της Εκκλησίας καλείται με ζωντάνια και ειλικρίνεια να μαρτυρεί με τη ζωή του ότι να μείνει κανείς με το Χριστό μέσα στην Εκκλησία είναι η πλέον σύντομη και αξιόπιστη οδός προς την πληρότητα της ζωής και την προσωπική ευτυχία.

Ιδιαίτερος λόγος μου είναι στους νέους. Αυτοί οι πειρασμοί στους οποίους έκανα την αναφορά σήμερα: η περιφρόνηση του διαχρονικού μηνύματος του Ευαγγελίου, η καταφρόνηση της οικογένειας, η αλαζονική βεβαιότητα ότι η επιστημονική γνώση υπερέχει της καλλιέργειας του εσωτερικού ανθρώπου, ο απανθρωπισμός με πρόσχημα την φροντίδα των ανθρώπων – όλοι αυτοί οι πειρασμοί προσφέρονται και θα προσφέρονται κυρίως σε σας, τους νέους. Εντούτοις, εσείς είστε εκείνοι, οι οποίοι σε μέγιστο βαθμό έχετε την απαραίτητη δυναμικότητα και το ενδιαφέρον, προκειμένου να αντιμετωπίσετε αυτούς τους πειρασμούς, ακόμη και μέσω της οδού, την οποία προτείνει η Εκκλησία. Μέσω φιλίας σε ύψιστη σημασία αυτής της λέξεως, μέσω ανοικτής διαθέσεως και δημιουργικής προσεγγίσεως του περιβάλλοντος κόσμου, χωρίς όμως να προχωρούμε σε συμβιβασμούς σε βάρος του λόγου του Θεού, μέσω αναφοράς στο μέλλον με επίγνωση ότι επιστέγασμα των πάντων είναι η συνάντηση με τον Χριστό. Εσείς, οι οποίοι, πρώτα ο

Θεός, έχετε μπροστά σας πολλές δεκαετίες της ζωής, από τώρα καλείσθε να αλλάξετε την κοινωνία μέσω αλλαγής των εαυτών σας.

Η Εκκλησία, ως θεανθρώπινος οργανισμός, ευρίσκεται ταυτόχρονα εντός και εκτός της κοινωνίας. Οφείλουμε να σκεφθούμε πολύ σοβαρά, πώς να ξεπεράσουμε αυτό το τεχνητό ρήγμα μεταξύ της ζωής της κοινωνίας και των εκκλησιαστικών παραδόσεων. Η αρχαία Εκκλησία δεν φοβόταν να εντάξει στην παράδοσή της ο, τι καλύτερο υπήρχε, λ.χ. στα εννοιολογικά εργαλεία της φιλοσοφίας, στα ευρήματα και τις ανακαλύψεις του κλασικού Ελληνικού και Ρωμαϊκού πολιτισμού. Αυτή η ένταξη είναι μια πάρα πολύ λεπτή διαδικασία, η οποία δεν θέλει μόνο χρόνο, αλλά και μεγάλη προσοχή και σύνεση. Γι' αυτό είναι άκρως σημαντικό να αναπτυχθεί ο πλέον ενεργής διάλογος της Εκκλησίας με τον κόσμο του πολιτισμού καθώς και να διευρυνθεί ουσιαστικά το πεδίο συνεργασίας της Εκκλησίας με τους εκπροσώπους της επιστήμης. Η Εκκλησία είναι ανοικτή σε επικοινωνία με όσους επιθυμούν έναν ειλικρινή διάλογο.

Όλοι εμείς θα πρέπει να εργασθούμε σκληρά τα επόμενα χρόνια. Στον τομέα της εσωτερικής αποστολής οφείλουμε να κινηθούμε στην οδό προωθήσεως της συνεργασίας της Εκκλησίας και της Κοινωνίας, προκειμένου να υπάρχει στον κόσμο ο περισσότερος χώρος για την αγάπη, τη συμπάθεια και το έλεος. Στα πανορθόδοξα πλαίσια μᾶς ζητούνται μεγάλες προσπάθειες να διαφυλάξουμε την ενότητα της Ορθοδοξίας. Το αποτέλεσμα αυτών των προσπαθειών θα εξαρτάται έν πολλοῖς από το γεγονός κατά πόσον συντονισμένη και συνεπή θα αποδειχθεί η πανορθόδοξη υποστήριξη των δοκιμαζομένων ομοδόξων χριστιανών στην Ουκρανία και κατά πόσον πειστικοί και σταθεροί θα είμαστε στην εμμονή μας στην εκκλησιαστική τάξη, η οποία βασίζεται στη μακραίωνη παράδοση της Εκκλησίας.

Προσωπικά παρακαλώ να εύχεσθε ο Θεός να με ενδυναμώνει για την περαιτέρω άσκηση της ανατεθείσης σε μένα διακονίας.

Ο Θεός να δώσει ώστε η Ρωσική Ορθόδοξη Εκκλησία να προοδεύει και εφέξής μαρτυρώντας σε ολόκληρο τον κόσμο ότι ο Ιησούς Χριστός είναι ο Αληθινός Θεός και Σωτήρας, και ότι η Εκκλησία Αυτού είναι το σκάφος της αγιότητας και αγάπης, κάτω από τα πανιά του οποίου ο καθένας μπορεί να πορευθεί στο μέλλον με ελπίδα!

[1] Rozanov V.V. Italianskiye Vpechatleniya. Pestum.

[2] O charaktere prosvesheniya Evropy i ego otnoshenii k prosvesheniu Rossii // Kirievski I.V.

[3] Τερτυλλιανός. Απολογητικός, 39.

[4] Άγιος Ιουστίνος ο Φιλόσοφος. Β΄ Απολογία.